

Scenariusz na Dzień Edukacji Prawnej 2026 wariant 1 – kazus „Telefon przy kanapie”

Autorka: Agnieszka Tomasik. Współpraca: Małgorzata Głódkowska, Elżbieta Piotrowska-Albin, Katarzyna Orłowska-Mikołajczak, Barbara Kapała-Łosak, Magdalena Burzymowska, Magdalena Arendt, Aleksandra Chudaś, Małgorzata Duszyńska, Magdalena El-Hagin, Arkadiusz Kolasa, Marzena Korzonek, Przemysław Małecki, Jakub Puszkarski, Maciej Sopyło, Edyta Żegleń-Nycz

SPIS TREŚCI

STRESZCZENIE LEKCJI	1
PRZEBIEG LEKCJI	2
KARTY PRACY	4

STRESZCZENIE LEKCJI

Lekcja oparta jest na analizie kazusu prawnego – zrozumiałego, przystępnego dla uczniów i uczennic, bliskiego ich życiu i doświadczeniu. Jego celem jest rozwinięcie umiejętności interpretacji zdarzeń z perspektywy różnych ról zawodowych związanych z systemem wymiaru sprawiedliwości, a także doskonalenie kompetencji komunikacyjnych i pracy zespołowej.

Uczestnicy i uczestniczki zostają podzieleni na zespoły, z których każdy wciela się w jedną z ról, np.: **adwokata, radcy prawnego, sędziego, prokuratora, mediatora, kuratora sądowego, notariusza, komornika** - każda grupa otrzymuje zestaw pytań problemowych, wyrażających perspektywę danego zawodu. Na ich podstawie uczestnicy lekcji mają przygotować interpretację sytuacji oraz potencjalne działania, które mogłyby zostać podjęte, gdyby podana sytuacja wydarzyła się naprawdę.

Po fazie przygotowania następuje prezentacja wypracowanych odpowiedzi i/lub/ewentualnie **odegranie scenek** – krótkich symulacji spotkań, narad lub przesłuchań, w których uczestnicy prezentują swoje punkty widzenia i proponowane rozwiązania. Prowadzący moderuje dyskusję, zwracając uwagę na różnice w podejściu poszczególnych ról oraz możliwe ścieżki postępowania: wychowawcze, mediacyjne, sądowe i resocjalizacyjne. Rozwija kwestie związane z zawodem prawniczym, który wykonuje.

Warsztat kończy się **podsumowaniem**, w którym dokonuje się oceny działań zaproponowanych przez poszczególne grupy. Omówione zostają, np.:

- perspektywa odpowiedzialności bohaterów kazusu,
- znaczenie dowodów,
- adekwatność konsekwencji do popełnianych czynów,
- strategie naprawcze i mediacyjne,
- możliwości wsparcia poszkodowanych, świadków,
- podkreślenie wagi Konstytucji RP, w szczególności prawa do sądu.

Rezultatem warsztatu jest pogłębienie wiedzy uczestników i uczestniczek o wielości ról i procedur w wymiarze sprawiedliwości, w tym w sprawach z udziałem nieletnich, a także rozwinięcie wrażliwości etycznej i umiejętności analizy konfliktów międzyludzkich. Prowadzący powinien prowadzić refleksje uczniów i uczennice do wniosków:

W życiu zdarza się wiele sytuacji, które są dla obywateli trudne i dzięki prawu oraz zawodom prawniczym można z nich wybrnąć – zarówno sprawca, ofiara i świadek mają swoje prawa. Dzięki prawnikom i prawniczkom problem może zostać zakończony zgodnie z przepisami prawa, zatem możliwie sprawiedliwie.

Scenariusz publikujemy w **dwóch wariantach** – w oparciu o **dwa kazusy** tak, aby każdy zawód prawniczy mógł być reprezentowany i aby lepiej trafić do danej grupy wiekowej odbiorców, a także uwzględnić specyfikę szkoły.

PRZEBIEG LEKCJI

Prowadzący wita uczniów, przedstawia się (imię, nazwisko, wykonywany zawód prawniczy). Wyjaśnia okoliczności spotkania (Dzień Edukacji Prawnej). Rozpoczyna się część warsztatowa spotkania:

Kazus 1: „Telefon przy kanapie”

Prowadzący dzieli uczniów na 6 grup. Uczniowie siadają w swoich grupach i otrzymują materiały: Kazus, kartę pytań, kartki do notowania, duży arkusz do prezentacji (opcjonalnie) i mazaki (opcjonalnie).

Prowadzący odczytuje kazus:

Uczeń zgłosił wychowawcy, że zgubił telefon, który dostał kilka dni wcześniej na urodziny. Ostatni raz widział go na korytarzu szkolnym, gdzie przed lekcjami siedział na kanapie i jadł śniadanie. Po przerwie urządzenia już nie miał.

Dyrektor, chcąc wyjaśnić sprawę, polecił pracownikowi szkoły sprawdzić zapis z monitoringu.

Na nagraniu widać, że dwie uczennice z tej samej klasy przyszły na ten sam korytarz około dwóch godzin później. Usiadły w miejscu, gdzie wcześniej siedział chłopiec.

Po chwili jedna z nich zauważyła telefon leżący na ziemi obok kanapy. Rozejrzała się, a następnie wzięła urządzenie i włożyła je do swojego plecaka. Druga uczennica wyraźnie widziała całą sytuację, ale nic nie powiedziała.

Po krótkiej rozmowie obie uczennice wstały i udały się w stronę szatni.

Dyrektor szkoły powołał komisję, która przejrzała monitoring, który zarejestrował obraz, jak jedna z dziewcząt wkłada telefon do plecaka.

Po odczytaniu prowadzący wyjaśnia, jakie zadanie mają poszczególne grupy prawnicze: sędziów, adwokatów, radców prawnych, kuratorów, prokuratorów i mediatorów:

W swojej grupie analizujecie sprawę z perspektywy zawodu prawniczego, który wylosowaliście. Odpowiedzcie na pytania i przygotujcie krótką prezentację, w której przedstawicie Wasze stanowisko i rozwiązania dla sprawy.”

Osoba prowadząca rozdaje wydrukowany kazus oraz karty pracy – każda grupa otrzymuje do opracowania zadanie z perspektywy innego zawodu prawniczego.

Po upływie 15 minut następuje podsumowanie – uczniowie prezentują odpowiedzi na pytania i to, jak widzą sprawę z perspektywy swojego (wylosowanego) zawodu prawniczego. W trakcie powinny pojawić się wnioski:

- Najważniejsze ustalenia:
- Największa trudność w analizie:
- Co Was zaskoczyło w perspektywie Waszego zawodu prawniczego?
- W jaki sposób zawody prawnicze wspierają obywateli w ich życiu?

Na koniec prowadzący inicjuje rozmowę na temat wagi prawa w życiu obywateli w oparciu o kazus, na przykład:

Widzimy sytuację z kilku perspektyw: poszkodowanego, sprawcy, świadka – prawo wyznacza zasady współżycia społecznego, czyli norm etycznych i moralnych – regulujących stosunki między ludźmi, ale też stanowi o konsekwencjach niewłaściwych czynów i o ochronie prawnej obywatela:

Poszkodowany ma prawo egzekwować oddanie telefonu, ale też ma prawo domagać się zadośćuczynienia.

Sprawca podlega konsekwencjom za czyn, jednak ma też prawo do obrony.

Świadek nie powinien pozostawać bierny, gdy dzieje się coś niezgodnego z prawem – powinien zareagować.

Obywatele posiadają prawa i obowiązki, a poszczególne zawody prawnicze wspierają relację obywatela z prawem, itd.

Prawa obywateli, również te dotyczące kwestii związanych z obroną, postępowaniem sądowym, są zapisane w Konstytucji.

Zakończenie lekcji i pożegnanie z uczniami.

KARTY PRACY

Kazus – kolejną stronę (stronę nr 5 w pliku) należy wydrukować 3 razy, a następnie rozciąć kartkę na pół, aby uzyskać po jednym kazusie do wręczenia każdej z 6 grup.

Karty zawodów prawniczych – 1 egzemplarz dla każdej grupy (każda powinna otrzymać perspektywę innego zawodu prawniczego do opracowania)

KAZUS

Uczeń zgłosił wychowawcy, że zgubił telefon, który dostał kilka dni wcześniej na urodziny. Ostatni raz widział go na korytarzu szkolnym, gdzie przed lekcjami siedział na kanapie i jadł śniadanie. Po przerwie urządzenia już nie miał.

Dyrektor, chcąc wyjaśnić sprawę, polecił pracownikowi szkoły sprawdzić zapis z monitoringu.

Na nagraniu widać, że dwie uczennice z tej samej klasy przyszły na ten sam korytarz około dwóch godzin później. Usiadły w miejscu, gdzie wcześniej siedział chłopiec.

Po chwili jedna z nich zauważyła telefon leżący na ziemi obok kanapy. Rozejrzała się, a następnie wzięła urządzenie i włożyła je do swojego plecaka. Druga uczennica wyraźnie widziała całą sytuację, ale nic nie powiedziała.

Po krótkiej rozmowie obie uczennice wstały i udały się w stronę szatni.

Dyrektor szkoły powołał komisję, która przejrzała monitoring, który zarejestrował obraz, jak jedna z dziewcząt wkłada telefon do plecaka.

KAZUS

Uczeń zgłosił wychowawcy, że zgubił telefon, który dostał kilka dni wcześniej na urodziny. Ostatni raz widział go na korytarzu szkolnym, gdzie przed lekcjami siedział na kanapie i jadł śniadanie. Po przerwie urządzenia już nie miał.

Dyrektor, chcąc wyjaśnić sprawę, polecił pracownikowi szkoły sprawdzić zapis z monitoringu.

Na nagraniu widać, że dwie uczennice z tej samej klasy przyszły na ten sam korytarz około dwóch godzin później. Usiadły w miejscu, gdzie wcześniej siedział chłopiec.

Po chwili jedna z nich zauważyła telefon leżący na ziemi obok kanapy. Rozejrzała się, a następnie wzięła urządzenie i włożyła je do swojego plecaka. Druga uczennica wyraźnie widziała całą sytuację, ale nic nie powiedziała.

Po krótkiej rozmowie obie uczennice wstały i udały się w stronę szatni.

Dyrektor szkoły powołał komisję, która przejrzała monitoring, który zarejestrował obraz, jak jedna z dziewcząt wkłada telefon do plecaka.

GRUPA SĘDZIÓW

- Jakie fakty muszę ustalić, aby sprawiedliwie ocenić tę sytuację? Kogo muszę przesłuchać?
- Jakie dowody są kluczowe (monitoring, zeznania uczniów, okoliczności, miejsce zdarzenia)?
- Jak odróżnić znalezienie rzeczy od przywłaszczenia?
- Czy zachowanie uczennicy było świadome, celowe, a może mogło wynikać z braku wiedzy?
- Jakie okoliczności łagodzące (czyli przemawiające na korzyść sprawczyni) lub obciążające (czyli przemawiające na niekorzyść) widzę (np. oddała/nie oddała, współpraca ze szkołą, reakcja koleżanki)?
- Jak powinnam/powinienem zadbać o sprawiedliwość dla obu stron: poszkodowanego i uczennicy?
- Jakie mogły być motywacje zabrania telefonu z podłogi?
- Jakie znaczenie mógłby mieć fakt, gdyby okazało się, że dziewczynki próbowały znaleźć właściciela?

Odniesienia do Konstytucji:

Art. 45 ust. 1 [Prawo do sądu]

Każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Art. 42 ust. 3 [Domniemanie niewinności]

Każdego uważa się za niewinnego, dopóki jego wina nie zostanie stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu.

Odniesienie do Kodeksu Karnego:

Art. 284. [Przywłaszczenie] § 3. W wypadku mniejszej wagi lub przywłaszczenia rzeczy znalezionej, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

GRUPA PROKURATORÓW

- Czy mogę podejrzewać popełnienie czynu zabronionego (np. przywłaszczenia znalezionej rzeczy)?
- Jakie dowody powinnam/powinienem zabezpieczyć? Jaką rolę odgrywa nagranie z monitoringu?
- Kogo powinnam/powinienem przesłuchać w charakterze świadka?
- Jeśli nie jestem zobowiązana/zobowiązany przez prawo do zaangażowania się w sprawę, jaką wartość miałoby, gdyby sprawa została wyjaśniona w środowisku szkolnym, bez angażowania aparatu państwa?

Odniesienie do Konstytucji:

Art. 42 ust. 1 [Odpowiedzialność karna] Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto dopuścił się czynu zabronionego pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia. (...)

Odniesienie do Kodeksu Karnego:

Art. 284. [Przywłaszczenie]

§ 3. W wypadku mniejszej wagi lub przywłaszczenia rzeczy znalezionej, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

GRUPA ADWOKATÓW/ RADCÓW PRAWNYCH

(reprezentują poszkodowanego)

- Jakie mogły być konsekwencje zgubionego telefonu dla mojego klienta?
- Jakie formy naprawienia szkody byłyby możliwe w tej sprawie?
- Czego potrzebuje mój klient, aby można było mówić o zadośćuczynieniu (naprawieniu szkody niemajątkowej, czyli krzywdy cielesnej lub psychicznej)?
- Jakie znaczenie mógłby mieć fakt, gdyby okazało się, że dziewczynki próbowały znaleźć właściciela?

Odniesienie do Konstytucji:

Art. 64 ust. 1 [Prawo do własności]

Każdy ma prawo do własności, innych praw majątkowych oraz prawo dziedziczenia.

Art. 64 ust. 2 [Ochrona prawa do własności]

Własność, inne prawa majątkowe oraz prawo dziedziczenia podlegają równej dla wszystkich ochronie prawnej.

GRUPA ADWOKATÓW/ RADCÓW PRAWNYCH

(reprezentują sprawczynię)

- Jakie mogły być motywacje mojej klientki (czyli dlaczego tak postąpiła)? Czy mogła myśleć, że „tylko znalazła rzecz”?
- Jakie miałyby to znaczenie jeśli klienta nie wiedziała, do kogo należy telefon?
- Jakie okoliczności łagodzące (czyli przemawiające na korzyść sprawczyni) mogę podkreślić (np. wiek, emocje, brak zamiaru (nie chciała), zgoda na rozmowę)? Jak chronić jej prawa, aby nie została niesprawiedliwie potraktowana?

Odniesienie do Konstytucji:

Art. 42 ust. 2 [prawo do obrony]

Każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu.

Odniesienie do Kodeksu Karnego:

Art. 284. [Przywłaszczenie]

§ 3. W wypadku mniejszej wagi lub przywłaszczenia rzeczy znalezionej, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

GRUPA MEDIATORÓW

(osoby, które pomagają uczniom osiągnąć porozumienie)

- Jakie emocje są obecne u osób, których dotyczy ta sprawa: poszkodowanego, uczennicy, świadka, rodziców?
- Jak ustalić, co naprawdę jest ważne dla każdej strony (złość, wstyd, chęć odzyskania rzeczy, potrzeba sprawiedliwości)?
- Jak poprowadzić rozmowę tak, by obie strony mogły dojść do porozumienia (rozwiązania sprawy) i mogły wspólnie funkcjonować w tej samej szkole?
- Jakie rozwiązania mogą być satysfakcjonujące dla wszystkich (odzyskanie rzeczy, przeprosiny, pojednanie, plan naprawy relacji)?
- Na jakich zasadach powinna odbywać się dalsza współpraca uczniów w klasie?

Odniesienie do Konstytucji:

Art. 2: [zasada zaufania obywatela do Państwa]

Rzeczpospolita Polska jest demokratycznym państwem prawnym, urzeczywistniającym zasady sprawiedliwości społecznej.

GRUPA KURATORÓW SĄDOWYCH

- Jak ocenić, czy dziewczynka wymaga działań wychowawczych lub wsparcia?
- Jak mogę pomóc jej zrozumieć konsekwencje czynu (skutki tego, co zrobiła) w sposób edukacyjny, a nie represyjny (czyli nie poprzez karanie)?
- Jakie informacje powinienam/powinienem przekazać sądowi, jeśli sprawa tam trafi? Czy są jakieś okoliczności, które mogłyby być uwzględnione, np.: sytuacja domowa, szkolna, itp.?
- Jak zadbać o dobro obu stron i o bezpieczeństwo relacji rówieśniczych?

Odniesienie do Konstytucji:

Art. 72 ust.1 [Ochrona praw dziecka]

Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka. Każdy ma prawo żądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją.